

RWANDA

SCENARIUSZ LEKCJI

SZUKAJ PRZESTRZENI
DO POROZUMIENIA SIĘ

RWANDA

Maleńki kraj wysoko położony

Republika Rwandy, ze stolicą w Kigali, to położony w samym sercu Afryki maleńki kraj bez dostępu do morza, który niepodległość odzyskał dopiero w 1962 roku. Na powierzchni 26,4 tys. km², czyli niewiele większej od województwa lubelskiego, żyje około 12 mln mieszkańców. Rwanda graniczy z Burundi, Demokratyczną Republiką Konga, Tanzanią i Ugandą.

Położona jest w strefie Wielkich Rowów Afrykańskich, których charakterystycznymi elementami są strome zbocza i płaskie dna czasami wypełnione wodami jezior, dlatego cała powierzchnia kraju składa się z wyżyn i wzniesień. Prawie 97 procent Rwandy leży na wysokości ponad 1000 m n.p.m., stąd często mówi się, że to kraj tysiąca wzniesień. Na obszarze tym występuje gęsta sieć rzek należących do dorzeczy Konga i Nilu. Są tu liczne wodospady i progi rzeczne.

Świat nie wierzył, a działa się tragedia

Ludność Rwandy dzieli się na trzy główne grupy etniczne: Hutu, stanowiących około 88 procent populacji, Tutsi – około 11 procent i Twa – 1 procent. Tutsi zajmowali się hodowlą krów, a Hutu rolnictwem. Jedni potrzebowali ziemi na pastwiska, a drudzy chcieli tę ziemię uprawiać. Konflikt był nieunikniony, szczególnie że plemiona odbierały sobie wzajemnie władzę polityczną. I chociaż Hutu stanowili większość w kraju, stale byli pozbawiani możliwości rządzenia.

Na początku kwietnia 1994 roku zestrzelono samolot, którym lecieli prezydenci Rwandy i Burundi. Chociaż nikt nie stwierdził, że sprawcami byli Tutsi, to incydent stał się doskonałym pretekstem do wszczęcia przez armię i bojówki Hutu (Interahamwe – Walczymy razem) rzezi i ludobójstwa na sąsiednim plemieniu. W tamtym czasie z kraju uciekły prawie 2 miliony ludzi. Zna-

leżli schronienie w sąsiednich państwach. W większości byli to członkowie plemienia Hutu, którzy obawiali się odwetu Tutsi. Duża część z nich zmarła na choroby przenoszone przez wodę lub z wycieńczenia.

W 2000 roku ponad 100 000 osób oskarżonych o udział w zbrodni czekało na rozprawy sądowe. Przy normalnym trybie orzekania ich osądzenie zajęłoby ponad 100 lat, dlatego przywrócono sądy gacaca, co oznacza „siedząc na trawie”.

Sytuacja dzieci z niepełnosprawnością

W kraju, który dopiero podnosi się z tak wielkiej tragedii, nie sposób zająć się wszystkim i pomóc każdemu. Niestety najwyższą cenę płać dzieci. Część z nich nie ma dostępu do edukacji. Najgorzej traktowani są niepełnosprawni, w tym głusi. Miejscowa ludność uważa, że niepełnosprawne dziecko można zabić, aby pozbyć się problemu. Państwo również nie wspiera działań na ich rzecz. Jedynie organizacje pozarządowe prowadzą dziewięć szkół dla dzieci głuchych i niedosłyszących.

Jedną ze szkół opiekujących się głuchymi znajduje się w Nyabihu. Uczęszcza do niej

ponad 130 uczniów, którzy żyją, uczą się i dorastają w bezpiecznym dla siebie środowisku. Szkoła daje dzieciom szansę na naukę języka migowego, a tym samym możliwość porozumienia się ze światem i najbliższymi. Założył ją Louis Ngabonziza, którego ciocia była głucha, a on bardzo chciał się z nią porozumieć.

Kulczyk Foundation umożliwiła przeprowadzenie badań słuchu wszystkim uczniom tej szkoły, a także zakupiła im aparaty słuchowe. To właśnie dzięki tej akcji Eric po raz pierwszy w życiu usłyszał głos swojej mamy.

Czas trwania
45 minut

TEMAT

Szukaj przestrzeni do porozumienia się

Wydrukuj materiały z załączonej płyty. Przygotuj projekcję fragmentów filmu zamieszczonych na płycie. Przed zajęciami zapoznaj się z całym odcinkiem dostępnym na stronie www.kulczykfoundation.org.pl.

DLACZEGO WARTO PORUSZYĆ TEN TEMAT

Człowiek porozumiewa się zawsze i w każdej sytuacji, ponieważ „nie można się nie komunikować”¹. Każde zachowanie zarówno werbalne, jak i niewerbalne (nawet milczenie) jest dla drugiego człowieka komunikatem, który może zostać odebrany i zinterpretowany zgodnie z intencją nadawcy lub zupełnie inaczej. Odbiorca może całkowicie nie zrozumieć tego komunikatu lub nadać mu inny sens. Nie zawsze zatem czynności nadawania i odbierania komunikatów są zwieńczone porozumieniem. Często jego osiągnięcie jest bardzo trudne ze względu na bariery i blokady, których uczestnicy procesu komunikacji nie potrafią lub nie chcą przezwyciężyć. Dzieje się tak, gdyż nie wiedzą, jak stworzyć przestrzeń sprzyjającą uzyskaniu porozumienia. A można to zrobić przede wszystkim, rozwijając własne kompetencje komunikacyjne, ćwicząc umiejętność słuchania i rozumienia komunikatów, odpowiadania na nie, wyrażania własnych myśli. Można uczyć się sposobów tworzenia tej przestrzeni inaczej, poznając historie niezwykłych ludzi, którzy szukają możliwości pokonania barier istniejących między ludźmi. To ważna i inspirująca lekcja, gdyż w naszej codzienności często zdarza się, że nie tyle nie potrafimy się porozumieć, ile nie chcemy dążyć do porozumienia. Gotowość do osiągnięcia porozumienia to jeden z elementów postawy otwartej na innych ludzi.

Zagadnienie

¹ Pierwszy aksjomat komunikacji sformułowany przez grupę badaczy z Palo Alto, m.in. P. Watzlawicka, D. Jacksona, J. Helmick-Beavin.

Cele

CELE ZAJĘĆ

Może uda się zrobić z uczniami jeden krok, może dwa, a może aż trzy. Zawsze będzie to Wasz wspólny sukces – Twój i Twoich uczniów!

Krok 1 – WIEM: Uczeń wie, na czym polega dążenie do porozumienia w procesie komunikacji. Potrafi wykorzystać technikę parafrazy. Zna przyczyny zakłóceń w przebiegu komunikacji oraz orientuje się, jakie są konsekwencje braku porozumienia.

Krok 2 – CZUJĘ: Uczeń potrafi określić, jak czują się osoby, które mają problemy w komunikowaniu się z innymi.

Krok 3 – POMAGAM: Uczeń dostrzega pozytywne aspekty poszukiwania przestrzeni do porozumienia się z innymi i wyraża gotowość do jej tworzenia w codziennych kontaktach.

Wprowadzenie

WPROWADZENIE DO ZAJĘĆ

Zaproponuj uczniom, by dobrali się w pary. Niech jedna osoba z każdej dwójki przez około 3 minuty mówi na dowolny temat – o szkole, swoich osiągnięciach, trudnościach, zainteresowaniach. Zadaniem drugiej jest słuchanie tej wypowiedzi. Następnie powinni zamienić się rolami.

Po zakończeniu ćwiczenia zapytaj uczniów:

- Co według was oznacza słowo „komunikacja”?
- W jakim celu ludzie się komunikują?
- W jaki sposób komunikujemy się?
- Po czym poznajemy, że ktoś uważnie słucha tego, co mówimy?
- Co może utrudniać porozumiewanie się?

Wskazówka:

Zwróć uczniom uwagę, że komunikacja to przekazywanie informacji i odbieranie ich za pośrednictwem zmysłów: słuchu, wzroku, dotyku. Udana komunikacja jest podstawą dobrych relacji między ludźmi. Oprócz komunikacji werbalnej (słownej) ważną funkcję pełni również komunikacja niewerbalna. Wiele ważnych informacji wyrażamy za pomocą dźwięków niebędących słowami (chrząknięć, mruknięć itp.), gestów, mimiki, mowy ciała. Ważne, żeby być świadomym niewerbalnych komunikatów, które wysyłają nam ludzie. I umieć rozpoznawać, czy są one spójne z komunikatami werbalnymi.

Możesz również opowiedzieć o przyczynach zakłóceń komunikacyjnych. Najczęstsze z nich to:

- różne rozumienie słów i wyrażen językowych,
- wieloznaczność wykorzystywanych słów,
- różnice w postrzeganiu otaczającej rzeczywistości przez nadawcę i odbiorcę,
- dążenie uczestników aktu komunikacji do nadmiernego uproszczenia przekazywanych treści,
- odnoszenie się do treści komunikatu niezgodnie z oczekiwaniem odbiorcy,
- złe funkcjonowanie kanałów komunikacyjnych (werbalnego, wizualnego, kinestetycznego).

Film
– zapowiedź,
projekcja
i refleksja

ZAPOWIEDŹ PROJEKCJI FILMU

Powiedz uczniom, że za chwilę wspólnie obejrzą fragmenty reportażu, którego bohaterami są mieszkańcy Rwandy. Poproś, żeby podczas seansu zastanowili się nad następującymi kwestiami:

- Jak w Rwandzie traktowani są ludzie, którzy nie słyszą?
- Jakie znaczenie ma edukacja dla głuchych dzieci i ich bliskich?

PROJEKCJA FILMU

REFLEKSJA PO FILMIE

Bezpośrednio po projekcji porozmawiaj z uczniami. Mogą Ci pomóc poniższe pytania:

- Co waszym zdaniem czują niesłyszące dzieci i ich bliscy?
- W jaki sposób Louis daje dzieciom szansę na spełnienie ich marzeń?
- Co pomogło Ericowi pokonać bariery w komunikowaniu się?
- Jak edukacja może zmienić życie ludzi niesłyszących i ich rodzin?

Badanie. Czy aparat słuchowy pomoże Ericowi?

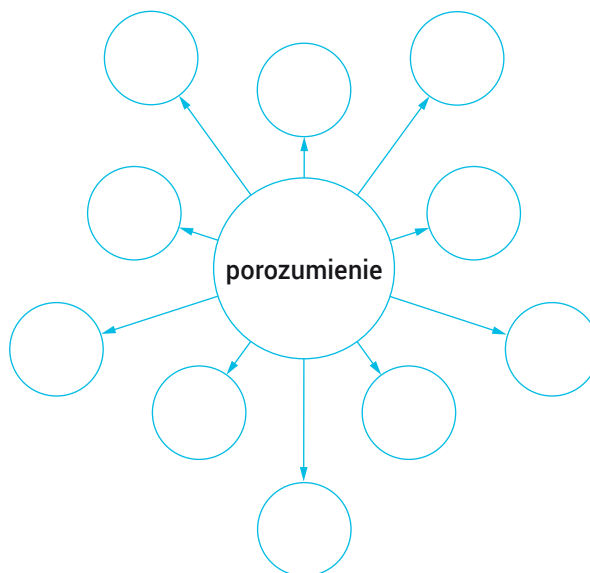
Wskazówka:

Zwróć uwagę uczniów, że ważne jest tworzenie warunków do porozumienia. Poproś, by wyjaśnili, jak rozumieją to pojęcie. Podkreśl rolę rodziców oraz społeczności szkolnej w ułatwianiu komunikacji niesłyszącym dzieciom.

ZADANIE

Przestrzeń porozumienia

Zaproś uczniów do wspólnego uzupełniania diagramu. Uczniowie mogą podchodzić do tablicy i dopisywać propozycje, co według nich może ułatwiać porozumienie między ludźmi.

Zadanie

Rozmowa

ROZMOWA

Wskazówka:

Zwróć uczniom uwagę, że czasami z różnych powodów komunikat odbierany jest tylko częściowo lub wcale nie dociera do odbiorcy. Trudno jest wówczas o porozumienie.

Powiedz uczniom, że poszukiwanie porozumienia wymaga dawania rozmówcy informacji zwrotnych. Jedną z form przekazywania takich informacji jest stosowanie parafrazy, czyli powtarzanie własnymi słowami treści komunikatu. W ten sposób informujemy nadawcę, w jaki sposób zrozumieliśmy jego przekaz. Parafrazując, używamy takich sformułowań, jak:

- Czy dobrze rozumiem, że...
- Chcesz powiedzieć, że...
- Zrozumiałem, że...

Poproś uczniów, aby w parach spróbowali sparafrazować wypowiedzi rozmówcy. Możesz im zaproponować następujące tematy rozmowy:

- Nie możesz jechać na wycieczkę szkolną. Wyjaśnij swojemu rozmówcy z jakiego powodu.

Podsumowanie

- Nie chcesz pójść na przyjęcie urodzinowe do kolegi lub koleżanki. Wyjaśnij swojemu rozmówcy z jakiego powodu.

Po wykonaniu ćwiczenia poproś, aby uczniowie podzielili się refleksjami.

Wskazówka:

W podsumowaniu ćwiczenia powinny się pojawić następujące refleksje na temat parafrazy:

- daje nadawcy komunikatu poczucie, że jest słuchany z uwagą i zrozumieniem, a także stwarza możliwość uzupełnienia pierwotnej wypowiedzi o istotne szczegóły;
- odbiorcy komunikatu pozwala sprawdzić, czy dobrze zrozumiał rozmówcę, wyjaśnić wątpliwości i rozbieżności, określić, co było intencją nadawcy.

PODSUMOWANIE ZAJĘĆ

Poprowadź uczniów przez następujące etapy:

1. Uświadomienie im wiedzy na temat sytuacji drugiego człowieka (**WIEM**);
2. Zwrócenie uwagi na rolę emocjonalnego rozumienia czyjegoś problemu i utożsamiania się z tą osobą (**CZUJĘ**);
3. Podjęcie decyzji o aktywnej pomocy (**POMAGAM**).

WIEM:

Porozumienie się to coś więcej niż komunikacja. Podstawą porozumienia jest zrozumienie drugiego człowieka, tego, w jaki sposób się komunikuje i co komunikuje. Aby móc się porozumieć, trzeba umieć nawiązać kontakt z drugim człowiekiem, szanując jego indywidualność.

CZUJĘ:

Każdy z nas może napotkać bariery utrudniające osiągnięcie porozumienia. W takiej sytuacji doświadczamy wielu negatywnych uczuć, np. poczucia bezradności, frustracji, upokorzenia, lęku. Poczucie braku zrozumienia i związane z tym emocje mogą znacznie utrudniać komunikację. Aby wiedzieć, czy dobrze zrozumieliśmy rozmówcę, możemy użyć parafrazy. Natomiast aby nasz rozmówca miał poczucie, że potrafimy rozpoznać jego emocje i wczuć się w nie, możemy użyć odzwierciedlenia. Polega to na odczytaniu i neutralnym nazwaniu emocji, które przypuszczamy, że rozmówca może odczuwać. Odzwierciedlanie jest szczególnie przydatne w sytuacji, gdy ktoś jest bardzo wzburzony, wystraszony, onieśmielony i te emocje ograniczają jego zdolność do komunikacji.

POMAGAM:

Poproś uczniów, by zastanowili się, co było dla nich najważniejsze na dzisiejszej lekcji. Niech swoimi przemyśleniami podzielą się, układając porady, jak osiągnąć porozumienie, które mogliby umieścić na blogu. Zaproponuj, by wyjaśnili, co daje poszukiwanie możliwości uzyskania porozumienia. Spiszcie propozycje na kartkach i wróćcie do nich na następnej lekcji.